

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklanih pism ne sprejemamo. Izhajajo vsak četrtletnik. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3112

Ob desetletnici učiteljskega pevskega zbora

(Kritičen glas iz učiteljske publike.)

Jubilej ne sme biti samo jubilej. V trušču slava vtone prerad glas kulturne vesti, slavnostno razpoloženje pregrinja prečesto-krat z zanešenjaško kopreno realno sliko praznično okrašenega pozorišča.

Najlepši jubilej je po mojem mnenju jubilej nepotvornice resnice. K takemu jubileju morajo stremeti vsi, ki so polagali dolgo vrsto let fizične in materialne žrtve, da zgradi stavbo svojih najboljših stremeljenj. Učiteljski pevski zbor se je rodil ter je rasel in se razvijal predvsem iz idealizma njegovih članov, ki so investirali vanj poleg fizičnih in duševnih naporov ogromne vsote lastnega denarja.

K njegovi rasti je pa prispevalo tudi slovensko učiteljsko znatno kulturno davek, ki ga sedaj ob desetletnici ocenimo približno s četrtr milijona dinarjev.

To so dejstva, ki zahtevajo kratko pavzo meditacije ob valovanju slavnostnega razpoloženja. Vsaka kulturna ustanova mora polagati račun o svojem delu in stremeljenju — da celo o svoji eksistenčni upravičenosti — vsemu kulturnemu občestvu naroda, v katerem razvija svoje delovanje. Le po intenziviteti tega čuta odgovornosti more javnost soditi resnost in pomen kulturnih jubilejev.

Slovensko učiteljsko ima dvojni interes doprinesiti svoj obulub h kulturni resnosti Učiteljskega pevskega zbora, in to kot njegov glavni materialni temelj ter kot stan narodnih kulturnih delavcev.

Učiteljski pevski zbor (UPZ) mora imeti svoje specifično kulturno poslanstvo, če hoče opravičiti vse ogromne žrtve, ki jih zahteva toliko od članov kolikor od naše organizacije.

Kolikor mi je znano mu je ta posebna misija kumovala ob njegovi zibelki, a ga je ambicija prav kmalu zanesla v tokove, kamor bi se ne smel pustiti zavesti.

Prav lahko razumemo to težnjo: kateremu zboru je tuja, kaj šele onemu, ki nosi ime učiteljskega, tako rekoč zbor pevovodij. Gnan od tega stremeljenja je UPZ, kljub težkočam, kakršnih ni bilo treba premagovati nobenemu drugemu zboru, ustvarjal čudeže. Toda ti čudeži so morali ostati le relativni, absolutne stopnje v slovenski vokalni glasbi niso mogli doseči. Razmere so močnejše od ljudi. Desetletnica zborovnega obstoja je dovolj dolga doba, da se ta resnica ugotovi brez vsakega dvoma in tudi brez najmanjšega oklevanja, če hočemo biti napram sebi trezni in neizprosni avtokritiki.

Energije, ki so se uporabile v to smer, so se naložile nerentabilno, latorike, nabrane na trnjevi poti prvega desetletja, so bolj politično-sentimentalnega nego umetniškega značaja. Korak preko praga druge desetletnice se bo nujno moral obrniti proti družabnim ciljem, morda ne tako zapeljivo bleščočim, a zato resničnejšim, plodnejšim in predvsem — dosegljivejšim.

Bogatejši za dragocene in — drage izkušnje, zavarovan pred vabečimi iluzijami, se bo moral UPZ v bodočnosti posvetiti z nezmanjšano energijo prvenstveno onim nalogam, ki jih pričakujemo od njega vse od dneva njegove ustanovitve.

Triumfi zbora ne smejo ostati več izključno njegovi lastni triumfi; njegovo delo se mora uvrstiti v občestveno hotenje vsega slovenskega učiteljskega ter morajo izpričati tudi na tem področju našo skupno kulturno tvorno silo.

Ze dosežene in mnogo obetajoče mladinske zbere širom Slovenije je mogoče razumeti — bodimo pravični! — le v vzročni zvezi z obstojem Učiteljskega pevskega zbora. Mislim, da ni pretirana zahteva, da naj zbor skrbno čuva nad njimi, da ne bodo zašli na pota, ki ne bodo koristna za splošen dvig naše mladinske glasbe, pota, ki so »obogatila« že zbor sam za marsikatero žalostno izkušnjo. Ne pozabimo, da je tudi na tem področju prava narodna kultura odvisna od splošnega nivoja ljudske glasbe, ne pa od rekordnih višin posameznih mladinskih zborov. S tem nečemo seveda tajiti vzpodbujajočega vzgojnega vpliva takih superiornih zborov, toda glavni smoter naše glasbene gojitve je iskati vendarle drugje.

Popolnoma je pa zbor odpovedal na teoretično-pedagoškem in praktično-metodološkem terenu naše šolske glasbene kulture. Četrtr milijona učiteljskega denarja se je uporabilo za forsiranje dominantne umetniške višine, ki je bila že po sili razmer nedosegljiva; za doprinos dokaza visoke kvalitete supermoderne glasbene literature, dokaza, ki se je ob vseh požrtvovalnih naporih zbora spremenil v svoj protidokaz. Zamislimo se le v možnosti moderne glasbene edicije s tem obratnim kapitalom in otipljiva nam postane res-

nica, kaj vse bi lahko imelo slovensko učiteljsvo danes v rokah in česa vsega mu primanjkuje. Kdaj dobimo toliko potrebnih programov za sto in sto prilik našega šolskega glasbenega udejstvovanja?

Koliko smo napredovali in pokazali v moderni glasbeni pedagogiki, ki bi jo moral voditi naš pevski zbor? Tudi naše pedagoške edicije govore v tem pogledu porazen govor. In še — in še. Neizčrpen program, ki čaka nanj naša šola, naše učiteljsvo, naša glasbena pedagogika.

Navedel sem — sine ira et studio — nekaj misli, ki se mi vsiljujejo ob prvem jubileju našega pevskega zbora. Prepričan sem, da bodo sprejete z najboljšo voljo, kakor so bile tudi lojalno in z najboljšim namenom izrečene.

Vem, da potrebuje vsaka dobra stvar časa, a tudi nič manj dobre volje. Trdno sem uverien da se bodo ob skunnem naporu našemu jubilarantu posrečili čudeži tudi na tem področju. V to ime: na mnoga upešna leta!

L. G.

Komunike glavnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja

Glavni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja je na svojih sejah od 31. maja do 2. junija 1936. tretiral vprašanja prosvetne, šolske in stanovske politike. Posebno se je bavil s problemi narodne šole s posebnim ozrom na socialni položaj otroka, njegovo vzgojo in izobraževanje, o nedostatkih pri pouku in materialni strani šol. S tem v zvezi se je bavil s problemi narodnega učitelja v pogledu njegovega šolskega in izvenšolskega dela, v pogledu njegovih državljanških pravic in dolžnosti, v odnosu napram narodu in oblasti, o pravnem in materialnem položaju, šolskem nadzorstvu in je soglasno

konstatiral:

1. Iz poročil, ki so jih podali člani glavnega odbora je ugotovljeno, da živijo šolski otroci v državi povečini v zelo bednih materialnih razmerah in je neobhodno potrebno, da se ukrene vse za ublažitev tega stanja. Zaradi tega se pozivajo narodni učitelji, da potom karitativnih ustanov in otroške samopomoči delujejo za ublažitev takih razmer. Prav tako naj se opozarjajo odločilni faktorji na podpiranje tega dela in da s svoje strani ukrenejo vse, kar je potrebno za uspeh te akcije.

2. Glavni odbor smatra za neobhodno potrebno naglasiti, da se samo s popolno demokratizacijo narodne šole, s pedagoško svobodo učitelja in z njegovo materialno preskrbo, s svobodo in preskrbo šolskega otroka ustvarja svobodna atmosfera šole in vedrina duha v njej. Vse to je potrebno za svobodno razvoj naših bodočih državljanov. Prav tako smatra za neobhodno potrebno popolno in svobodno razvijanje učiteljske organizacije v okviru odobrenih pravic in postavljenih smotrov, a za škodljivo razno umešavanje nepoklicanih oseb v osebna, stanovska in čisto prosvetna šolska vprašanja, ki so postavljena kot idealni smotri učiteljske organizacije. To ustvarja čisto trpljenje učiteljskih družin in zmedo pri pouku.

3. Glavni odbor ugotavlja z zadovoljstvom in priznanjem odločilnim faktorjem dva važna ukrepa v korist narodne šole in narodnega učiteljskega, in sicer: delen prenos vzdrževanja narodnih šol na banovine in spremembo disciplinskega postopka za učiteljsvo. Prenos vzdrževanja narodnih šol na banovine bo pripomogel, da se materialno vprašanje šol, ki je doslej mnogo trpelo, postavi na sigurnejšo osnovo, da se tako v teku gotovih let vse šole, tako one v siromskih, kakor tudi v bogatejših krajih preskrbijo z najnujnejšimi učnimi pripomočki, da se ohrani demokratski princip in da pride socialni moment do popolnejšega izraza in uporabe. Naravno, da je sedaj potrebna dobra uredba in smiselna organizacija dela ter bi bilo zelo dobro, ako se za izvedbo te zamisli zahteva še v naprej sodelovanje učiteljske organizacije. Ker pa stopa ta uredba v veljavo šele s prihodnjim proračunskim letom, se nalaga izvršnemu odboru JUU, da deluje na merodajnih mestih na to, da bi občine v teku tega prehodnega stanja popolnoma izvrševale svoje dolžnosti napram šoli.

Nova disciplinska uredba, ki jo glavni odbor pozdravlja in smatra kot moralno pridobitev za ugled narodnega učiteljskega, — ako se ostane pri dobri volji, o čemer ne dvomimo — naj bo za narodne učitelje početek vračanja onih suspendiranih pravic, ki so prvi pogoj za načrtno in sistematično šolsko in izvenšolsko delo, ki je narodni šoli in narodu tako zelo potrebno. Predstavlja naj nado za vrnitev učiteljske stalnosti in dviganje ugleda učiteljskemu stanu. Smatramo, da more biti tudi pri temu vprašanju sodelovanje organizacije samo v splošno korist.

4. Ker učiteljska organizacija ni sama sebi smoter, nego samo instrument v službi šole in naroda, smatra glavni odbor za svojo dolžnost, da javno ugotovi in naglasi, da so se razmere v organizaciji popolnoma sanirale, da je ona usposobljena staviti vse svoje moči na razpoložbo narodu in državi. Nova pravila, soglasno sprejeta na glavni skupščini in ideološki pogledi, ki jih ta pravila vsebujejo, ji dajejo še večjo duhovno moč in podlago za čim tesnejšo duhovno povezanost članstva, solidno tehnično organizacijo, notranjo zgraditev, okrepitev in zdravje. Glavni odbor smatra, da bi bil vsak poskus cepljenja orga-

nizacijskih moči, umetnega vpliva in delitve v današnjih razmerah težak zločin napram narodni šoli in narodu, zločin, ki bi imel dalekosežne posledice. Učiteljska organizacija je izven-strankarska ter se njeni smotri strinja s smotri najširše politike naroda in države; zato se pričakuje potrditev novih pravil v najkrajšem času.

5. Izvršni odbor bo s koordinirano akcijo še nadalje deloval za popravilo materialnega in pravnega položaja vsega učiteljskega. Imel bo še posebej v vidu položaj žene učiteljice — uradnika, podražitev vseh življenjskih potrebščin in zelo drago življenje učitelja na vasi.

6. Izvršnemu odboru se nalaga, da še nadalje vztraja na reformi učnega načrta in programa, ki naj bi popolnoma ustrezal sodobnim principom pedagogike in narodnim potrebam, radi česar je glavni odbor podaljšal rok objavljenemu razpisu za izdelavo idealnega učnega načrta in programa do 1. oktobra 1936.

7. Da bi se ustvarila čim krepkejša delovna zveza glede vprašanj našega celotnega šolskega sistema, se smatra kot nujno, da strokovne prosvetne organizacije: profesor-ska, meščanskih šol in JUU ustanovijo po svojih delegatih prosvetno zbornico, ki naj bi stremela za reševanjem vseh prosvetnih problemov.

8. Izvenšolsko delo narodnih učiteljev je treba sistemizirati tako, da bo služilo preporedu vesti ohranitvi in dviganju narodne kulture.

9. Delovalo se bo na tem, da se v interesu pravice in morale priznajo učiteljsvo, ki je bilo v službi srbske pravoslavne cerkvene avtonomije, družbe sv. Cirila in Metoda in drugih nacionalnih avtonomnih šol, a je potem prešlo v državno službo, ta leta kot efektivno odslužena v državni službi in da se jim vračunajo v pokojnino in to tem bolj, ker so že itak ves čas prispevali v pokojninski sklad, ki ga je država prevzela.

10. Analogno § 35. zakona o narodnih šolah naj se zaradi otvarjanja novih šol ter hitrejšega pospeševanja narodne prosvete realizira pri državni hipotekarni banki državni šolski fond, kateremu naj se dodaja vsako leto iz državnega proračuna potrebna vsota.

11. Naj se učiteljem, ki so zaradi vršenja vojne obveze morali podati ostavko na državno službo, pa jih je v času odslužitve kadrskega roka dohitela vojna, prizna čas, preveden v vojaški službi, po odbitku kadrskega roka za napredovanje po grupah, kakor je bilo to priznано zdravnikom. Prav tako naj se pravilno regulira položaj onim učiteljem, ki se po odslužitvi kadrskega roka niso mogli takoj sprejeti v službo, a so zaradi proračun-

VSEBINA:

Ob desetletnici učiteljskega pevskega zbora. Komunikacije glavnega odbora JUU.

Osemdesetletnica ustanovitve šole na Veliki Dolini.

Pedagoški tečaj.

LISTEK: Slavospev materj in materinstvu. — Utrinki z meje.

Listi o učiteljsvo, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

skih nemožnosti morali pristati na sprejem v nižjem položaju.

12. Glavni odbor je razpravljal vprašanje šolskega nadzorstva in šolskih upraviteljev z ozirom na njihov velik pomen za osnovno šolo in je na podlagi podatkov, ki jih je imel, ugotovil, da se nahajajo mnogi šolski nadzorniki, ki so v disciplinski preiskavi zaradi neobjektivnosti pri delu na škodo učiteljskega ugleda in na škodo javne morale, ostali še nadalje na svojih mestih, dočim so bili mnogi šol upravitelji izmenjani brez krivde in potrebe.

13. Glavni odbor se je bavil tudi z vprašanjem internacionalnega učiteljskega kongresa, ki se bo vršil v Beogradu od 9. do 12. avgusta t. l. Ker uživajo ti kongresi, ki jih prireja največja internacionalna organizacija intelektualcev in zapuščajo globok vtis v državah, v katerih se prirejajo, največjo pažnjo vseh krogov, priporoča glavni odbor izvršnemu odboru, da pripravi pravočasno vse, da bi napravil ta kongres najlepší vtis v vsej državi in tudi pri kongresistih. V zvezi s tem vprašanjem so izvoljeni 4 delegatje (iz Beograda, Ljubljane, Zagreba in Niša), ki bodo zastopali učiteljsvo na kongresu.

14. Da bi učiteljsvo in narodna šola dali čim večjo korist narodu in državi, je potrebna materialna sigurnost ter krepka intelektualna in moralna kvaliteta članstva. To se bo doseglo:

- s pridobitvijo učiteljske stalnosti na službenem mestu;
- s pravičnim rednim in pravočasnim napredovanjem, ker so dosedanja napredovanja v mnogih primerih stavila mlajše pred starejše;
- s širjenjem stanovskega tiska, kar je dolžnost vsakega člana organizacije, zato se bo to vprašanje tretiralo na vseh letošnjih (sekcijjskih skupščinah);
- z višjo učiteljsko izobrazbo (pedagoška fakulteta, višja pedagoška šola), ki naj služita samo osnovni šoli, tako da bo vse učiteljsvo deležno višje izobrazbe;
- s spoštovanjem državljanov učitelja in
- s prirejanjem velikih učiteljskih zborovanj, ker dajejo zelo koristne rezultate. Potrebno jih je organizirati čim več po vsej državi.

15. Zaradi tega se bo poleg vprašanja učiteljskega tiska razpravljala na vseh sekcijjskih učiteljskih skupščinah tema: Učiteljska stalnost kot potreba šole in države, a na glavni skupščini tema: Državljanjski pouk in državljanska vzgoja.

Ivan Dimnik, predsednik.

Milinko Lazić, tajnik.

Osemdesetletnica ustanovitve šole na Veliki Dolini

Spomina vredni pogledi na podeželsko šolo.

Državna narodna šola na Veliki Dolini praznuje letos osemdesetletnico svoje ustanovitve. Sicer je njen okoliš na teritoriju zadnje občine na jugovzhodu dravske banovine, ki je daleč od kulturnega centra, na videz tako nepomembna, a je igrala v razdobju osemdesetih let važno vlogo v kulturnem in gospodarskem, da, tudi v političnem življenju.

Če listaš po zemljevidu, takoj opaziš, da ves omenjeni kot, dobri dve uri ob Brežic na dolenski strani, komunikacijsko in gospodarsko gravitira proti savski banovini. Nekoč je bila tu prav gotovo važna rimska postaja, kot nam pričajo mnogi napisi na spominskih ploščah v odlično ohranjenem starem zgodovinskem gradu Mokricah, ki je tudi v območju dolinske občine na vzhodnih obronkih Gorjancev. Tod je vodila že stara rimska cesta iz Emone v Neviodunum, na desnem bregu Save proti Sisciji (Sisak), Cibaleu (Vinkovci), dalje v Sirmium (Sremska Mitrovica) in v Singidunum (Beograd). Ostanke se še danes poznajo. Dandanes je to v polletni dobi privlačna izletna točka okoličanov in tujcev.

Kraji so igrali važno vlogo že v prvih početkih, ko so se tod naseljevali Slovenci. Zgodovinsko utemeljeno je, da so Slovenci posedli tudi južne strani Gorjancev, prav tako, kot je res, da so se naseljevali tudi na južno-vzhodni strani reke Sotle. Jezik prvotnih Slovencev se je pomešal z govoricami novoprišlih Hrvatov, ki so se naselili v posavski kotlini. Vsled tega pomešanja je nastalo tako imenovano slovensko-hrvaško ali provincialno hrvaško narečje, ki je segalo na jugu daleč doli preko Kolpe do Siska in še dalje, a je vplivalo na nekdanjo čisto izgovorjavo tedanjih Slovencev po južnih obronkih slavni Gorjancev. Še danes se pozna jezikovna mešanica, prevladuje seveda slovenski jezik, znak, da je bila med obema jezikoma borba. Naglas takoj spominja, da je blizu potok Breganica, kjer je bila že od nekdanje meja ... tudi danes loči dve banovini.

V 15. in 16. stoletju so bili ti kraji, to divno polje prizorišče borb in muk kmečkih voditeljev za časa slovenskih in hrvaških kmečkih uporov.

Ce pogledamo v šolsko kroniko, vidimo, da je že leta 1855. ustanovil tedanji duhovni pomočnik na Veliki Dolini Martin Rant zašilno šolo v stari cerkvenikovi hiši. S pomočjo mokriškega grofa Gustava Auersperga je bil leta 1856. postavljen temelj dolinski šoli-enorazrednici. Grof Gustav je bil zadnji potomec stranske mokriške linije po Kranjskem slavni Auerspergov, ki je imela v posesti mokriško in čateško gospodstvo. Ta graščak je namreč opremil šolo z dvema mizama in dvema dolgima klopema za prvo silo. Tedanje oblasti so odobravalje to akcijo, jo podprle, prav tako občina in z razširjenjem stare stavbe je prvi prišel na razpisano učiteljsko mesto od oblasti imenovani »šomošter« Franc Cettel. Tako je bila ustanovljena obmejna kulturna postojanka slovenstva v letu Gospodovem 1856., otvorenja pa šole naslednjega leta, ko je bilo prvo vpisovanje znanja željne dolinske mladine.

Značilno je dejstvo, da je bil pokojni grof Gustav Auersperg velik dobrotnik novotvorjene šole, da je šolske otroke ob vsaki priliki obdaroval z obleko, knjigami, učili, tablicami in drugimi šolskimi potrebščinami. Po »očitnih skušnjah«, ki so se vršile ob koncu vsakega leta pod vodstvom »stroge« izpraševalne komisije, so šli otroci v njegov grad v krasni park na šolarsko veselico, kjer jih je pogostil s pečenko, kruhom in vinom... Ko je bilo lakotji zadoščeno vsaj za silo, se je grof z njimi igral, telovadil in se vživljal v otrokovo dušo kot njihov sovrstnik. Pevajoč »Glejte, že sonce zahaja«, so odšli otroci proti domu v zavesti, da so doživeli lep dan, vreden spomina... Podobnih veselje je bilo več. Grof, dolgoletni predsednik krajevnega šolskega sveta, je tudi večkrat inšpiciral šolo in kot nadzornik vzpodbujal mladino k marljivemu obiskovanju šole. Da je bil tako dalečjiv ter z dušo in telesom »solnik«, je iskati vzroka v tem, da je bila njegova žena Matilda, rojena pl. Zois, iz znane rodbine slovenskih mecenov; ali pa je hotel vcepiti že v mlade duše duha avstrijske orientiranosti, kakor so to delali neštevilni njegovi vrstniki. Vsekakor je za kulturni razvoj šole na Veliki Dolini redka izjema, in mu je v kroniki posvečeno mnogo toplih besed.

Občina je seveda skrbela za stalnega šolnika s tem, da je lahko pobiral »biro« in od tega je živel. Šele leta 1872. mu je občinsko predstavništvo nakazalo 400 gld. plače. Moral pa je za to vsoto opravljati tudi posle cerkvenika in organista, kakor kopica njegovih kolegov po tedanjih enorazrednicah na Slovenskem.

Mladine je bilo vedno več. Radi prenapolnjenja enorazrednice na Veliki Dolini se je leta 1878. krajevni šolski svet posvetoval, da bi se poleg dolinske šole otvorila še paralelna na pol ure oddaljenih Jesenicah ob Savi. Tako se je tudi zgodilo. K dolinskemu šolskemu okolišu so odslej pripadale hribovske vasi: Velika Dolina, Mala Dolina, Brezje, Pečišče, Rajec, Ponikva, Koritno in Gaj; k jeseniškemu pa vasi v dolini: Jesenice, Obrežje, Nova vas, Bregana, Sp. Ribnica in Zg. Ribnica. Drugih vasi kronika ne omenja.

Prvi učitelj na paralelki na Jesenicah je bil Teodor Valenta. Pri otvoritvi je spomina vreden odpor staršev šoloobveznih otrok. Neki kmet je ob vpisovanju nagovoril novega gospoda učitelja. Med dobršnim delom zbra-

nih staršev je bilo slišati šušljanje, da njihovi otroci ne bodo nikoli obiskovali šole na Jesenicah, češ: zakaj bi za vsakega otroka plačevali 8-9 gld., ko pa zadostuje ena šola na Veliki Dolini? In kronist je zapisal: »... einige schrien sogar, dass sie sich lieber einsperren oder in kleine Stücke hauen lassen, als dass sie ihre Kinder in die Jessenitzer Schule schicken möchten...« No, to še ni senca incidenta, ki se je dogodil l. 1920., ko je bil izvršen napad na šolsko vodstvo! (Vendar je paralelna životarija 11 let do leta 1889., ko sta se oba šolska okoliša združila v dvorazrednico na Veliki Dolini in leto pozneje v trirazrednico.

Šolo so večkrat na leto obiskovali poleg nadzornika tudi mokriški gospodje. Tako citamo imena: že omenjeni Gustav Auersperg, ki je poklonil še danes ohranjeno »Zlato knjigo«, žena Matilda, njuna hčerka Beatrice, grof Ervin v. Auersperg, grof du-Park iz Francije, baronica Traux v. Cilli, pozneje baroni Gagerni. Kot dobrotnika se omenjata tudi Franc Hribar, c. kr. nadporočnik iz Jesenic, Franc Dolinar, domači župan in katehet Franc Brulec.

Dne 23. januarja 1880. leta umrelemu grofu Auerspergu je ob smrti posvečeno mnogo lepih besed v slovenskem jeziku. Na slovenskem ozemlju vzgojeni narod si je vtisnil v dušo njegovo laskavo dobrikanje, ki je imelo svoj življenjski smoter. Kot gospodar, neomejen gospodar v tem kotu, je znal širiti duha avstrijskega imperija. Zato je imelo zavedno in že takrat narodno čuteče učiteljstvo težko delo. V dobi, ko je bil ubogi slovenski vzgojitelj navadno še občinski pisar, pevec v cerkvi in dr., ko je primanjkovalo učiteljev, ko se je jemalo vsakogar za narodovega vzgojitelja, da je le znal pisati, brati in peti, čuditi je prej opravljal bog si ga vedi kakšen poklic — v tej dobi je bilo toliko lažje delo Habsburžanom vdanih agitatorjev. Ti so za svoje privatne koristi poveljevali vsemogočnost avstroogrskih monarhov... Sicer se sliši, da je bilo ozemlje dolinske občine pod Hrvaško in da so Habsburžani v 19. stoletju popravili mejo, da so ugodili mokriški liniji Auerspergov, tako, da je to ozemlje prišlo pod Slovenijo. Dejstvo je, da je bival to slovenski živelj in se boril za kulturno samobitnost. Tudi v lokalni zgodovini obmejne kota velja borba idej, vpliv avstrijskega gospodovalnega duha pa se še danes slutiti... Narodna samozavest je prodira tekem časa v mladi rod, ki je znal ceniti idejo narodne svobode in jo bo znal ceniti tudi v bodoče kljub gospodovalnemu vplivu avstrijsko orientiranih, ki so dali vsej dobi do ujedinenja pečat tudi javnemu življenju.

Narodna šola, l. 1920. razširjena v petrazrednico in pred par leti v sedemrazrednico z dvema paralelkama, kot kulturna postojanka ob nekdanji meji, je v polni meri vršila svojo kulturno in vzgojno misijo ter doprinesla k splošni izobrazbi ljudstva. Kulturno in gospodarsko življenje se je daleč od tovrstnih centrov zelo lepo razvijalo in pokazalo razveseljiv napredek. Zato se je tudi politično življenje tega, k jugu gravitiranega ozemlja razvijalo v čisto drugo smer.

Košček slovenske kulturne skupnosti, ki bo osemdesetletnico svojega žarišča praznoval v letošnjem letu s proslavo.

Tone Trdan.

Pedagoški tečaj

Kakor je bilo že svoječasnno naznanjeno, priredi »Pedagoško društvo« v Ljubljani v letošnjih počitnicah svoj prvi pedagoški teden. Namenjen je v prvi vrsti osnovnošolskemu učiteljstvu, je pa njegov program tak, da bo zanimal pedagoške interese vseh šolskih kategorij.

Tečaj bo trajal šest dni in sicer inkl. od 17. do 22. avg. t. l.

Na tečaju se bodo obravnavale sledeče teme:

1. Obrazovni pomen svetovnega naziranja in ljudske morale. (Dr. K. Ozvald.)
2. O vzgojnem pomenu narodnega jezika. (Prof. Solar.)
3. Kulturni in gospodarski problemi sedanjega časa. (Al. Hreščak.)
4. Individualna in socialna pedagogika. (M. Mencej.)
5. Fašistična vzgoja in šola. (J. Pahor.)
6. Pomen strukturne psihologije za moderan pedagogiko. (E. Bojč.)

Slavospev materi in materinstvu

(Ob romanu »Mati«, ki ga je napisala v angleščini Pearl S. Buck, poslovenil pa Vladimir Levstik. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani.)

Prav v tem mesecu, ko se bele v vazah na naših mizah deviške smarnice in ko se spreletavajo po travnikih metuljčki in posejajo na ivanjščiće, mak in druge pomladanske cvetlice, praznujemo velik praznik hvaležnosti — praznik naših mater — in se domala v vseh solah mudimo z našim živim drobščem za posamezne točke na materinskih akademijah, so dobili naši knjigoljubi prav čeden dar v roke. Ljubljanska Tiskovna zadruga je izdala malo manj kakor 300 strani obsegajoč roman, ki ga je napisala Američanka Pearl S. Buck: »Mati«. V slovensčino ga je prevedel Vladimir Levstik.

»Mati« je izšla, torej kakor nalašč v materinskem mesecu in jo dobijo tudi v Učiteljski knjigarni. — Pearl Buckova je pri nas malo znana. Ali naj vzamem knjigo v roko? sem pomislil. In sem se odločil za knjigo, ker jo je poslovenil Levstik, priznani mojster okusa in jezika. Zato sem podlegel znanemu imenu, kakor tisti naši odrski umetniki, ki so hoteli prav te dni podati za konec sezone kako boljše »inozemsko« robo in so se odločili za znano vojno dramo: »Konec potie«.

Zakaj prav to? — »I.« je menil eden izmed naše odlične diletantske družine, »delo je prevedel Oton Zupančič, nanj se lahko zanesemo, da je izbral dobro stvar.« In tako je objevalo!

Tudi jaz sem zaupal Levstiku in odprl knjigo. Priznati moram, da pritegne roman

čitatelja že od početka; nestrpno te vabi knjiga, da uporabi vsako priložnost, da čitaš, dokler ne obrneš poslednjega lista.

Buckova prikazuje v romanu dvoje zanimivih strani: dejanje se odigrava v peštem, nam in naši literaturi premalo znanem svetu — Kitajskem. Film se odvija sredi pokrajine, ki rodi riž, pa je pokrajina enolična in siromašna: kurijo s travo, skodelica čaja jim je za imenitno življenjsko poslastico. Moški in ženske se ubijajo od zore do mraka, le včasih uidejo možje ženam v čajarno, kjer igrajo za denar. In so žene ponosne na svoje može — če priigravo kaj denarja... in jezne, če so pijani še kakšne druge dneve razen praznikov...

V skromni, odročni vasi, kjer spe čez noč v isti sobi ljudje, kokoši in bivoli, od koder je precej daleč do bližnjega mesta, se odigrava zanimiva družinska drama. Središče dejanja je žena, soproga jeznoritega kmeta Lija in mati treh otrok. Pisateljica materi ni dala niti posebnega imena; po njenih posebnostih, vrtilah, ljubezni do svojega rodu, hiše, zemlje in vsega, kar spada k družini, pa tudi po svojem pregrešku in napakah bi menda bila ta mati lahko doma vsepovsod...

Buckova je mojstrska opazovalka in nedosegljiva pripovedovalka; res, že dolgo nisem s tako naslado slonel ob tiskani besedi. Pa tudi Levstikov prevod je umetnina! Resnično! Dvomim, da bi podal v našem jeziku kdo drugi to delo bolje od njega. Vsaka njegova beseda in vsak njegov stavek se mi zdi kakor iz bronca. Ko čitaš, ti iz knjige kar zveni. Le dvoje, troje napak me je zbadlo, pa ti gredo na račun korektorja, odnosno tiskarskega škrate.

Kakega pol ducata besed pa sem v Levstikovem delu zdaj zasledil tiskane prvič; pa so imenitno uporabljene in postavljene. Zanimivo pa je dejstvo, da — po nedavni

Novost!
Pristnobarvne, lahke bombažaste tkanine za obleke,
ki se ne mečkajo.

A. ŽLENDER
Ljubljana, Mestni trg 22

7. Značaj in vzgojivost. (Dr. St. Gogala.)
 8. Težko vzgojilivi otroci. (A. Vodetova.)
 9. Delo kot vzgojni in metodični princip. (D. Vodnikova.)
 10. Učitelj - vzgojitelj - človek. (Dr. Brumen.)
 11. Milje in življenje našega šolskega otroka. (V. Čopič.)
 12. Principi moderne metodike. (Anica Černejeva.)
- Izven tega program bosta še poročala g. dr. Ozvald o svojem študijskem potovanju po Nemčiji in g. Čopič o vtisih s turneje po Češkoslovaški.

Predavanja in diskusije se bodo vršila

vsak dan zjutraj in popoldne. Eno popoldne je rezervirano za skupen tečajniški izlet.

Interesenti naj pošljejo svoje prijave do 30. junija t. l. na naslov »Pedagoško društvo« v Ljubljani, drž. učiteljska šola.

Prijavnina za priglasenca znaša 20 Din, ki se bodo inkasirali ob pričetku tečaja.

Odbor »Pedagoškega društva« je poskrbel za cenena prenočišča, zato prosi vse tiste, ki reflektirajo na to, da ob prijavi to posebe navedejo.

Lokal predavanj ter druge eventualno potrebne podrobnosti se bodo še pravočasno naznanili. Odbor.

Čisti

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— I V Sv. Juriju v Slov. goricah je bil razrešen upravitelj Vižintin. Tistemu, ki obžaluje, pravi »Slovenski gospodar« od 27. V., gotovo ne ve, da ni bilo to mesto zasledeno po smrti Pergerja na podlagi imenovanja. Zahvaljuje se prosv. ministru, da je imenoval za upraviteljico delavno Marico Kožuhovo.

— I Med grehi, ki jih je zagrešil premeščeni glavar Vovšek iz Kamnika, je naveden v »Domoljubu« od 17. V. tudi tale primer: G. Vovšek je poklical k sebi L. Hribovska iz Motnika in mu rekel, da mora prevzeti tretje mesto na listi JNS, drugače bo prestavil njegovo ženo učiteljico.

— I V želodec ima »Deutsche Zeitung« od 31. V. Julija Kovača zaradi njegovih člankov v »Učiteljskem tovarišu«. Zameri mu posebno to, da je videl v Koprivniku samo Slovence, čeprav, da je občina po 90% nemška.

— I Seliškarjev roman »Nasedli brod« je izšel v češkem prevodu.

— I Št. Rupert nad Laškimi ima štirirazredno šolo in nastavljen 4 učitelje, dva učitelja pa imata dopust menda do konca leta. Otroci imajo pouk le vsak drugi dan. To trajajo že skoro vse leto, a nihče se ne zmeni za to. (»Slovenski gospodar« 27. V.)

— I Konferenčno sobo so dijaki v Šabcu zažgali. Zgoreli so tudi katalogi in šolski zvezki. V Sarajevu je študent na gimnaziji poskušal streljati na profesorja zaradi slabih redov. V Beogradu se je zastupila iz strahu pred izpiti Ružica Marjanovič, dijakinja 4. gimnazije. Na Sušaku je bilo aretiranih več dijakov iz Ljubljane in Kočevja ki so zbežali zaradi slabih uspehov v šoli z doma. (»Volksstimme« 31. V. in »Slovenski narod« 29. V.)

— I S kongresa esperantistov v Ljubljani. Uprizorili so Cankarjevega »Hapca Jerneja« v esperantskem prevodu. Sklenili so izdati v esperantskem prevodu antologijo jugoslovanske književnosti, kjer bo ena tretjina slovenskih avtorjev. Učitelji pa so se zavzemali za to, da bi uvedli v šolske čitanke spise miroljubne vsebine. (»Jutro« in »Ponedeljski Slovenec« od 2. V.)

— I Ob 60 letnici dekliške mešč. šole v Mariboru priobčuje »Mariborer Zeitung« od 31. V. nad eno stran dolg članek s podrobnim historiatom šole.

— I Za obvezen pouk ruskega jezika v šolah se izjavljajo Angleži. So bolj pametni od nas. (»Domoljub« 27. V.)

— I Na Kosovelovem večeru sta recitala v dramskem gledišču v Ljubljani tudi tovariša Tone Seliškar in Vida Tauferjeva.

— I Katastrofa na majniškem izletu na Češkoslovaškem. Pri vasi Rakovice blizu Brna se je brod, na katerem so bili učenci ljudske šole, prevrnil. Utonilo je 22 deklic in 9 dečkov. Učiteljem se je posrečilo rešiti le 9 otrok. (»Prager Tagblatt« 27. V.)

— I Manjšinsko šolstvo. Beograjska »Narodna odbrana« objavlja uvodnik o usodi korških Slovencev, kjer piše med drugim: Dočim imajo Nemci v Jugoslaviji 620 osnovnih šol, razpolagajo korški Slovenci samo z 79 utrakvističnimi razredi, v katerih se otroci ne nauče niti slovenščine niti nemščine. Treba se bo obrniti na Društvo narodov, da uveljavi polno avtoriteto manjšinskim odredbam v mirovni pogodbi. (Po »Jutru« od 27. V.)

— I Srednja šola in učni načrti. Naše srednje šolstvo je na tleh. Prizadeti so starši, ki plačujejo, učitelji, ki ne dosežajo željenih uspehov, najbolj pa mladina. Ena najvažnejših nalog prosvetne oblasti je reformirati učni načrt do pričetka novega šolskega leta. Sedanji učni načrt je namreč preobsežen in prenatrpan, po snovi in predmetih. (»Slovenski dom« 27. V.)

— I Še en nesrečen majniški izlet. Berlinska šola je priredila majniški izlet. Ob prehodu čez most, se je ta vdal in 25 deklic je padlo v vodo. Vse so sicer rešili, a so vse učenke več ali manj ranjene. (»Prager Tagblatt« od 27. V.)

Naša gospodarska organizacija

— I Učiteljski dom v Mariboru. Izkaz za mesec maj. Darila: Učit. društvo za Prtujski okraj namesto venca na grob umrli tovarišici Mariji Mlekuž 150 Din; tov. Ivan Womer v Mariboru v spomin umrlega prijatelja Avg. Mastnana, viš. sod. ofic. v Konjicah, 50 Din. — Iskrena zahvala! — Gospodarska podjetja: zemljevidi 1319 Din. Blagajnik.

Zato že ves dan premišljujem, kaj bi izbral, da bi se naš razgovor živo in domače razvozljal...

Z vrhov naših prelepih vinskih goric opazujem ravnine pod seboj in hribe v ozadju, kjer danes gospodarji tuji rod. Tja in še sem, v te blažene vinske gorice, se je podedil Hansa Bartscha »Deutsches Leid«. Zdi se mi, da je »Škrobar« prešibka kretanja zoper to večno nemško bol, ki sega tako pohlepno daleč. Pa kaj bi! Saj postavljamo sami mejnike še dalje v naše telo: Čitam v časopisu o obmejnem Mariboru, Sv. Lenartu, Sv. Marjeti itd., celo o obmejnem Prtjuju... Me vpraša možak, če je mar pri Prtjuju tudi meja. Ga potolažim, da je tudi blizu Ljubljane meja... Tako se naša skrb za mejo oži...

Čitam in tolmačim razredu tisto žalostno prigodo o obglavljenju Zrinjskega in njegove besede: Molite za mojo domovino, privabijo deci solze v oči... Razboleli in s svetimi čustvi se razgovarjajo o tem s svoji; Drugega dne ni več svetosti v teh majnih srcih... Najdeš trdovratne poglede in na platu kljukasti križ... Ti pa, bratec, zakleni duri in ugasi luč... Jutri ne boš več internacionalist.

Da, takšnih in krajših naslovov si ljudje tukaj okrog kaj radi nadevajo... Gromke besede za »našo domovino«, a drugega nič... O, pač! Tudi to pride na vrsto! Ko je pa o tem tako lepo povedal Pregelj, da »le tisti ljubi prav in do konca domovino, ki ji je bil v najmanjšem in najbolj prvotnem svetu najbolj zvest. Le toliko sem Slovan in morem biti, kolikor ljubim od najglobljega srca svojo malo Storzčevino... Le preko tega najdeš pot k — človečanstvu.

Ferinc Anton

Utrinki z meje

Ves dan si že belim glavo, da bi izbral iz našega razrednega delovnega načrta najbolj ustrezajočo snov, ki bi razvezala in razvnela najvažnejša razpravljanja in razgovore. — Drugače pri nas vse molči... Razmišljam o trditvi, da je le tistega izobrazba možna in dovolj globoka in se le tisti lahko razvije v osebnost, ki doumlja svoj materni jezik do njegovih najsubtilnejših odtentkov. Ljudstvo ga čuti: se smeje ob značilnem prizvoku besede, se zgraža ob temačnosti in usodnosti nekkih samoglasnikov v besedah, si pomežikne ob prav obrnjeni in postavljeni besedi. Ko deca govori in ko govoriš ti, doumie besedo in to, kar se čuti za njó. Pri nas slišiš govoričico, ki je ni »mati učila«. V vsaki drugi besedi začutiš primatevi vpliv naših nekdanjih gospodarjev. Koliko pa jih svojega jezika že ne obvlada več! Ime in molitev jih izdajata:

Z naporom tisočletnega nasilja so brisali od Bruka do Sent Ilja sledove naše, a zaman!... (R. Rehar).